

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΩΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1945

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

38 — ΤΣΩΡΤΣΙΑ — 38

ΑΘΗΝΑΙ

Γιώργου Σεφέρη: «Δοκιμές».

Ἄγαποῦμε ὅ,τι προσαρμόζεται καλλίτερα στὴ διάθεσή μας, ὅ,τι ξυπνάει μέσα μας καταστάσεις ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ συνειδητοποιήσουμε τίς δυνάμεις μας, ν' ἀναπτύξουμε τὴ διαραπικότητά μας ἀπέναντι στὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό μας. Ὁ κ. Γιώργος Σεφέρης, ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀντιπροσωπευτικούς νέους ποιητὲς καὶ στοχαστὲς μας, βρῆκε τὸ δρόμο του ἀνάμεσα στοὺς χίλιους ποὺ ὀδηγοῦν πρὸς τὴν κατάκτηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ σὰ γνήσιος καλλιτέχνης, ἐμψυχωμένος ἀπὸ μιὰ πίστη ἀκαταγώνιστη στὸ ποιητικὸ του ἰδανικόν. Τὸ ἐρώτημα θὰ εἶταν αὐτὴ τὴ στιγμή, ἂν ὁ ποιητὴς εἶναι πρὸ συνεπῆς μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὴ φύση του, ἀκολουθώντας τὸ δρόμο του σύμφωνα μὲ τίς ἐσωτερικὲς παρορμήσεις του καὶ τίς ἐπιταγὰς τοῦ αὐθορμητισμοῦ του, ἢ ἂν ἐξαρτοῦσε τὴν ἐκλογή του ἀπὸ συνθήκες ἐξωτερικὲς, ποὺ θὰ ἐπέβαλε στὸ λογικὸ μιὰ συντονισμένη μάθηση, μιὰ μακριὰ καλλιέργεια καὶ προετοιμασία. Στὴν πρώτη περίπτωση ὁ ποιητὴς θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ μείνει ἕνας ἀπλοϊκὸς τραγουδιστής, μὲ λιγώτερες ἐσωτερικὲς προεκτάσεις, φτωχὸς ἀπὸ περιεχόμενο ἱκανὸ νὰ δικαιώσει μιὰν ὀλοκληρωμένη πνευματικὴν δύναμη, στὴ δεύτερη θὰ κινδύνευε νὰ ὑποκύψει σὲ μιὰ ἐνέργεια διανοητικὴ—γεννημένη ἐχθρὰ τῆς ποιήσεως. Ὁ κ. Σεφέρης ἀνάμεσα στοὺς δυὸ αὐτοὺς κινδύνους, κατορθώνει νὰ βρῆκε περισσότερο τὸν ἑαυτό του, καλλιεργώντας ἐντατικὰ μέσα του τίς δυνάμεις ἐκεῖνες ποὺ θὰ ὀξύνουν τὸ αἰσθητήριό του, γιὰ νὰ προσεγγίσει πρὸ σίγουρα τὸ ἴδιο τὸ μυστικὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως. Ξέρει πὼς στὸ βάθος πρόκειται γιὰ ἕνα θαῦμα, καὶ πὼς ἐπίσης χρειάζεται γιὰ τὴν κατάκτησή του μιὰ σταθερὴ καὶ κοπιαστικὴ προπόνηση. Ὅλες οἱ μελέτες τῶν «Δοκιμῶν» του μᾶς βεβαιώνουν γι' αὐτό, τόσο ἐκεῖνες ποὺ ἀναφέρονται στὸν Ἐλιοτ, τὸν Παλαμᾶ, τὸν Κάλβο, τὸ Μακρυγιάννη, ὅσο καὶ ἡ κεντρικὴ τοῦ βιβλίου, «Διάλογος πάνω στὴν ποίηση», ὅπου ἐπιχειρεῖ νὰ τοποθετήσῃ ἀμεσώτερα τὴν πίστη του καὶ νὰ τῆς δώσει δικαίωση.

Ὡστόσο εἶναι φανερό ὅτι ἕνας ποιητὴς τοῦ εἶδους τοῦ κ. Σεφέρη, ὅχι μόνο δὲ φοβᾶται ἀπὸ μιὰν ὑπερτροφικὴ ἀνάπτυξη τοῦ κριτικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα θέλει νὰ στηρίζεται πάνω σ' αὐτό, γιὰ νὰ ἔχει συνεχῆ συνείδηση τῆς πορείας του καὶ ἐξακρίβωση τῆς ποιότητος τῶν πραγματοποιήσεών του. Ἐξίσου θ' ἀπαιτήσῃ καὶ ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη του τίς κριτικὲς ἐκεῖνες ἱκανότητες, ποὺ θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ἐλέγξει τίς πηγὰς τίς ἴδιες τῆς ποιήσεως, νὰ προσδιορίσῃ τὸ κλίμα τῆς καὶ τίς προεκτάσεις τῆς, νὰ μπεῖ στὸ μυστικὸ μηχανισμό τῆς. Αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι τάχα ὁ τέλειος ἀναγνώστης; Ἰκανὸς ν' ἀποσπᾶσῃ ἀπὸ τὸ ἔργο φωνές, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς δὲν εἶχε ὑποπτευθεῖ, καὶ ποὺ μὲ τὴν προσέγγιση τοῦ ἀποκαλύφθηκαν στὰ βάθη τῆς δικῆς του ψυχῆς; Ὅταν προβάλλει λοιπὸν ὡς «δύσκολη» τέχνη τὴν ποίηση ὁ κ. Σεφέρης, «βασικὰ τέχνη ἐλλειπτικὴ καὶ τέχνη

ὑπονοουμένων», ἀπευθύνεται στὸν ἀναγνώστη ποὺ ἔχει τὴ δυνατότητα τῆς ἀντιπροσφορᾶς καὶ ἀκόμη πρὸ πολὺ σὲ κείνον ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει μαζί του μιὰν ἀπόλυτη κοινότητα αἰσθημάτων καὶ ἀντιλήψεων. Ἀλλὰ ἔτσι, σκέπτομαι, μήπως θὰ περιορίζαμε ἀνεπανόρθωτα τὸ ρόλο τῆς ποιήσεως, σὰ μεγάλῃς ἐμπνεύστριας δυνάμεις, θὰ τῆς ἀφαιρούσαμε ὅλη τὴν αἴγλη τῆς παλαιᾶς λαϊκῆς ἐπιβολῆς τῆς, θὰ τῆς κλείναμε, μ' ἄλλα λόγια, μιὰ μεγάλῃς λεωφόρο, γιὰ νὰ τῆς ἀφίσουμε ἐλεύθερο μόνο τὸ στενὸ, ἀνηφορικὸ μονοπάτι τῶν γυμνασμένων ὀρειβατῶν. Καὶ μήπως, ὅταν τότε λέμε πὼς «δὲν ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὸ κοινὸ ἀλλὰ τὸ κοινὸ ἀδιαφορεῖ γιὰ μᾶς» παρασυρόμαστε ἀπὸ τὸ θέλητρο αὐτῆς τῆς ἀπομόνωσης ποὺ ἱκανοποιεῖ τὸν ἐγωϊσμό μας καὶ θέλουμε νὰ τὸ διατηρήσουμε μ' ὅποιαδήποτε ἐπιχειρήματα. Δὲν ἐννοῶ — πρὸς Θεοῦ—νὰ βάλουμε ὄρια στὴν ποιητικὴ δημιουργία, νὰ δώσουμε στὸν ποιητὴ συνταγὰς,—θὰ εἶταν ἡ ἀντιπνευματικώτερη ἐνέργεια, ποὺ ἀσφαλῶς θὰ πληρωνόταν πολὺ γρήγορα καὶ πολὺ ἀκριβὰ. Ἀλλὰ δὲ μποροῦμε νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὴν ὑπόψια ὅτι ἡ «δύσκολη» ποίηση μὲ τὸ δηλητηριῶδες θέλητρο τῆς, εἶναι μιὰ ποίηση παρακμῆς.

Τὰ δοκίμια τοῦ κ. Γιώργου Σεφέρη, ποὺ εἶναι κατὰ ἕναν τρόπο ἀπόρροια τῆς καθαρῆς ποιητικῆς του ἐνέργειας καὶ ἀποσκοποῦν, ἔμμεσα ἢ ἀμεσα, στὴν ἐρμηνεία τῆς καὶ τὴν αἰσθητικὴν δικαίωσίν τῆς, θὰ μπορούσαμε νὰ τ' ἀντικρύσουμε σὰ μιὰν ἀπήχηση τῆς παγκόσμιας προσπάθειας ποὺ παρατηρήθηκε μέσα στὸ μεσοπόλεμο γιὰ τὴν ἀνακάλυψη καὶ συστηματικὴν χρησιμοποίησιν νέων τρόπων ἐκφράσεως, ἱκανῶν νὰ δώσουν στὴν ποίηση μιὰ καινούρια ψυχὴ. Μιᾶς προσπάθειας, ποὺ φαινόταν τόσο περισσότερο ἀγωνιώδης, ὅσο γινόταν πρὸ συνειδητῆ ἢ διαπίστωση ὅτι ἡ ποίηση εἶχε ἤδη χάσει τὴν ψυχὴ τῆς. Γι' αὐτὸ θὰ διακρίνουμε στὸ βάθος τὴν προωθητικὴν δύναμιν μιᾶς ἀπόγνωσης, ἀπὸ ἀδυναμία ποιητικῆς πραγμάτωσης, ποὺ ἐσπρωξε κάποτε τὰ πράγματα ὡς τὰ ἄκρα. Ὁ ὑπερρεαλισμὸς, ποὺ στὴν πρὸ προχωρημένη του μορφή ἀποτελεῖ μιὰν ἀρνήσιν τῶν ἰδίων τῶν βασικῶν ὄρων τῆς Τέχνης, τί ἄλλο εἶναι παρὰ συνέπεια αὐτῆς τῆς ἀπόγνωσης, καθὼς μάλιστα ἐγινε τὸ εὐκόλο μέσο στὴ διάθεσιν ποιητῶν χωρὶς ταλέντο, χωρὶς ἐσωτερικὸ ἔρμα; Ὁ κ. Σεφέρης προφύλαξε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ μιὰ τέτοια διάλυση καὶ φθορά. Σταμάτησε μὲ περίσκεψιν πολὺ πέρα ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ. Ὡστόσο εἶναι ὁ δέσμιος τῶν «νέων τρόπων». Πιστεύει στὴν ἀποτελεσματικότητά τους, γιὰτὶ ἡ ἴδια ἡ ἱστορία τῆς ποιήσεως δικαιολογεῖ μιὰ τέτοια πίστη καὶ γιὰτὶ τὸν ἐνισχύει σ' αὐτὴν ἡ ἴδια του ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἐσωτερικὴ προδιάθεσις. Ἄν ὅμως ἡ ποίηση ἐκφράζει οὐσιαστικὰ τὴ ζωὴ (ἀλλιῶς θὰ εἶταν μιὰ νεκρὴ καὶ ἄγονη τέχνη), τότε στὴ βαθύτερη οὐσία τῆς πρέπει ν' ἀκολουθεῖ τοὺς νόμους τῆς ζωῆς. Κι' ὅπως οἱ νέοι τρόποι στὴ ζωὴ εἶναι κάτι τὸ ἐπουσιῶδες (γιατὶ ἡ οὐσία παραμένει πάντοτε ἡ ἴδια ἡ ζωὴ) ἔτσι καὶ οἱ

νέοι τρόποι στην ποίηση δὲ μπορεί νὰ ἔχουν ἀποφασιστικὸ χαρακτήρα, ἀφοῦ ἡ ποιητικὴ οὐσία παραμένει ἀναλλοίωτη. Δὲν ἀποκλείουμε, φυσικά, τοὺς νέους τρόπους, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι κάτι σύμφυτο μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ δημιουργοῦ. Ὅπου χρησιμοποιήθηκαν γιὰ ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ἐλλείπουσα προσωπικότητα, εἰμειναν χωρὶς ἀποτέλεσμα: ἀπλὰ πυροτεχνήματα γιὰ τοὺς ἀφελεῖς. Καταλήγουμε ἔτσι στὴν ἀπλὴ καὶ κοινότοπη πρόταση, ὅτι ἡ ἀξία τῆς μοντέρνας ποιήσεως δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα μοντερνισμοῦ ποὺ θὰ περιέχει, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προσωπικότητα καὶ μόνη τοῦ δημιουργοῦ. Αὐτός, σὰ ζωντανὸς ἄνθρωπος, θ' ἀπηχεί τὴν ἐποχὴ του, σὲ ὅλο τὸν παλμό, τὴν ὄρμη καὶ τὴ φλογερότητά της. Κατὰ συνέπειαν ὅταν λέμε «μοντέρνα ποίηση» πρέπει νὰ ἐννοοῦμε τὴ ζωντανὴ ποίηση τοῦ καιροῦ μας καὶ νὰ θεωροῦμε τὸν ὄρο σὰν χρησιμοποίησιμο γιὰ τὴ ζωντανὴ ποίηση κάθε ἐποχῆς. Μὲ τὴν ἴδια λογικὴ συνέπεια, μοντέρνα εἶταν κάποτε ἡ ποίηση τοῦ Παλαμᾶ, ὕστερα τοῦ Γρυπάρη, τοῦ Καβάφη, τοῦ Καρυωτάκη. Μοντέρνα τὴν ποίηση τοῦ κ. Σεφέρη. Ἀλλὰ ἡ τελευταία αὐτὴ, καθὼς ἔλκει τὴ γέννησή της ἀπὸ μιὰν ἐποχὴ, ποὺ λὲς τὴν ἔκοψε μὲ μαχαίρι ἢ φοβερὴ περιπέτεια τοῦ πολέμου, ἐξακολουθεῖ ἄραγε, νὰ ἐκφράζει τὸν παλμό τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ν' ἀνταποκρίνεται στὶς ἀξιώσεις τῆς παρούσας ὥρας, γιὰ νὰ διατηρεῖ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ; Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἓνα ἄλλο ζήτημα, ποὺ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. Πρόθεσή μας δὲν εἶταν νὰ διατυπώσουμε ἀντιρρήσεις, ἀλλὰ νὰ περάσουμε μαζὶ μὲ τὸ συγγραφέα τὸ ἐπικίνδυνο στενὸ τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδης, σὰ μιὰ καινούργια περιπέτεια, καὶ νὰ προσθέσουμε τὴ σκέψη μας πάνω στὴ δική του σκέψη. Γιατὶ οἱ «Δοκιμὲς» ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ εἶναι ἓνα γόνιμο βιβλίο. Καὶ τί περισσότερο θὰ εἴχαμε νὰ ζητήσουμε; Ἀγαποῦμε ὅ,τι μᾶς διεγείρει, ὅ,τι μᾶς ξυπνάει τὸν ἔρωτα τῆς ἐρευνας γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ μας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΖΙΝΗΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δελτίο Ἀναλυτικῆς Βιβλιογραφίας.

1.— **Ἀντίσταση, ποιήματα, Θανάση Φωτιάδη.** Θεσσαλονίκη 1945. <Τυπογραφεῖο Βαρειάδη καὶ Σία>. 16^ο, σελ. 14 χωρὶς ἀρίθμηση.

Πλακέττα μὲ δέκα ποιήματα γιὰ τὴν ἡρωικὴ ἀντίσταση τοῦ λαοῦ μας ἐνάντια στὸ βάρβαρο καταχτητὴ, γραμμένα σὲ λεύτερο στίχο. Ἀντιγράφω τὸ πρῶτο:

Ὅταν ἀκούγαμε τὸν ἦχο τῆς σιδερόφραχτης περπατησιᾶς
ἐμεῖς ψιθυρίζαμε τὰ τραγούδια
τῆς δικῆς μας ἐλπίδας,
στολίσαμε τὰ μέτωπά μας θαρραλέα
καὶ προσπερνούσαμε,
ὁ βάρδαρος ἔτρεφε τὴν γάττα του μὲ τὸ γάλα
τῶν παιδιῶν μας,
ἐμεῖς τρεφόμασταν μὲ μῖσος.

Τὶς ἀπάνεμες νύχτες γράφαμε στοὺς τοίχους μὲ
κόκκινο χρῶμα
τὴ θέλησή μας,
λιτὰ, μὲ δυὸ λέξεις, τόσο ποὺ τοῦ λαοῦ ἡ καρδιά
χτυποῦσε πρὸ γρήγορα, πρὸ δυνατὰ.

2.— **Ἀντωνίου Σπ. Βερβενιώτη, καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς Ἀεροπορίας. Ὁ «Προμηθεὺς Δεσμώτης» καὶ τὸ Θεῖον Δράμα.** «*Nam et iis — — futura prospicere credimus*» (Cicero: *De Officiis Lib. II, 33*). Ἀθῆναι — 1945. <Τύποις: Ἀρ. Ν. Μαυρίδη, Θεμιστοκλέους 11 — Ἀθῆναι>. 8^ο, σελ. 16.

Ἡ Συγκριτικὴ μελέτη ποὺ διαπιστώνει τὶς πάμπολλες ὁμοιότητες τῆς τραγωδίας «Προμηθεὺς Δεσμώτης» τοῦ Αἰσχύλου μὲ τὸ Θεῖο Δράμα τοῦ Γολγοθά.

3.— **Ἀχιλ. Βήτα, Σονέττα.** Ἐκδότης Ἀριστ. Ν. Μαυρίδης, Ἀθῆναι — 1945. 8^ο, σελ. 4 χωρὶς ἀρίθμηση + 32, μὲ μιὰ hors-texte προσωπογραφία τοῦ ποιητῆ.

Συλλογὴ ἀπὸ τριανταένα δεκατετράστιχα, γραμμένα ἀπ' τὰ 1934 ὡς τὰ σήμερα, ποὺ ὁ κ. Βήτας, ὅπως γράφει στὸ προλογικὸ του σημείωμα, τὰ δημοσιεύει σὰν πρόλογο στὴν ἔτοιμη καὶ κατοπινὴ του ἐργασία, ποὺ θὰ καθρεφτίζει πιστότερα τοὺς ἐσωτερικοὺς τοῦ ἀντίλαλους καὶ τὶς ἀνησυχίες τῆς ἐποχῆς του.

4.— **Γερ. Πατρονικόλα. Ἀπολύτρωση.** Οἱ ζωτικὲς αἰτίες — — κατεύθυνση τῆς ἀνάγκης. (Ἀπὸ τὸ κείμενο). Ἀθῆναι, 1945. <Τυπ. Κ. Α. Κυριακούλη, Περικλέους 18 — Ἀθῆναι>. 8^ο, σελ. 264.

Ὁ συγγραφέας — ἓνας ἀπ' τοὺς εἰδικούς τοῦ τόπου μας στὴ φυματιολογία — ἔχοντας τὴν ἀντίληψη πὼς ἡ πλατεία τοῦ γιατροῦ ἀποστολὴ εἶναι «νὰ γιγτρνεῖ κάθε τι ποὺ πάσχει, εἴτε σῶμα εἶν' αὐτό, εἴτε ψυχὴ, εἴτε νοῦς», θέλησε μὲ τὸ βιβλίο του νὰ λυτρώσει τοὺς χτυπημένους ἀπ' τὴν ἀρρώστια, καὶ μαζὶ μ' αὐτούς καὶ τὸν ἄλλο κόσμον, ἀπ' ἓναν ἀδικαιολόγητο γιὰ τὴ φυματίωση φόβο καὶ νὰ τοὺς γεννήσει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστη γιὰ μιὰ σίγουρη γιαιτρεία, ποὺ θὰ βοηθήσει ἀφάνταστα τὴ γρήγορη καὶ ἀσφαλτὴ θεραπεία τους. Γιὰ νὰ πετύχει ὁ κ. Πατρονικόλας τὸ σκοπὸ του καὶ γιὰ νὰ μπορεῖ τὸ βιβλίο του νὰ διαβαστεῖ ἀπ' ὅλους, τὸ γράψε λογοτεχνικὰ σὰν ἀφήγημα καὶ τὸ παρουσίασε σὰν χειρόγραφο κάποιου φίλου του.

5.— **Γεωργίου Δροσίνη, Εἰρήνη.** Ἐκδότης I. Ν. Σιδέρης, Ἀθῆναι, 1945. 16^ο, σελ. 104.

Μιὰ νουβέλλα κ' ἓνα σύντομο διήγημα — δυὸ ἱστορίες μεγάλῆς ἀγάπης ποὺ μήτε ὁ Χρόνος μήτε ὁ Θάνατος στάθηκαν ἱκανοὶ νὰ τὶς καταλύσουν — ἀποτελοῦνε τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ κ. Γ. Δροσίνη, ποὺ τὰ θαλερά του γεράματα τοῦ ἐπιτρέπουν ἀκόμα νὰ τυπώνει παλιὰ του γραφίματα καὶ ν' ἀναγγέλλει στὸ παράφυλλο τῆς «Εἰρήνης» μιὰ ἀνέα σειρά — δέκα «τομίδια» — ἀπ' τὰ τόσο ἐνδιαφέροντα «Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου».

6.— **Γιάννη Γ. Γιαννόπουλου, Ἡλεκτρο-**